

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Факультет педагогіки і психології**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан факультету
педагогіки і психології
і психології
проф. Олефіренко Т.О.

(підпис)

« _____ » _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

ДИДАКТИКА

освітнього рівня Бакалавр

(бакалавр/магістр)

галузі знань : 0101 Освіта/Педагогіка

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 013 Початкова освіта

(код і назва спеціальності)

Освітньо-професійні програми:

1. Початкова освіта та іноземна мова;
2. Початкова освіта та практична психологія
3. Початкова освіта та дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом **ПП-1.02.2**

Термін навчання 3 роки 10 місяців

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми з «Дидактики», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова
« __ » _____ 2021_ року, протокол № ____.

Розробники програми: Тесленко Тетяна Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкового навчання Факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету ім.М.П.Драгоманова

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і методики початкового навчання

«_30_» _____08_____ 2021 року, протокол № _1_.

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

Матвієнко О.В.

I. Опис дисципліни
ДИДАКТИКА ПП1.02.03

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань: 01 Освіта (шифр, назва)	Кількість кредитів <i>Денна: 4</i>		Методи навчання: I. За зовнішньою формою прояву (за джерелом передачі інформації): 1. Словесні (пояснення, бесіда, розповідь, робота з книгою, лекція, диспут, інструктування, роз'яснення). 2. Наочні (спостереження, ілюстрування, демонстрування). 3. Практичні (вправа, практична робота). II. За внутрішньою сутністю: 1. За рівнем пізнавальної активності учнів (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький). 2. За логікою розгортання думки та змісту (індуктивний, дедуктивний, традиційний). Форми поточного контролю: усна відповідь, доповідь, конспектування, анотація, вправа, поточний тестовий модульний контроль, різні види завдань (репродуктивні, творчі, проблемні), самостійна робота.
Спеціальність 013 Початкова освіта (код, назва)	Загальна кількість годин <i>Денна: 120 год.</i>		
Освітній рівень: бакалавр (бакалавр/магістр)	<i>Денна</i> <i>Заочна</i>		
	Лекції:		
	26 год.	-	
Нормативна	Практичні заняття:		
	28 год.	-	
	Лабораторні заняття:		
	6 год.	-	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 2021	-	-	
Семестр III			
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 2 - самостійна робота:	60	-	
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - укр.	1/3	-	
			Форма підсумкового контролю: екзамен письмовий

Предмет вивчення навчальної дисципліни: теорія освіти і навчання.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія педагогіки», «Основи педагогіки зі вступом до спеціальності», «Загальна психологія», «Історія української державності», «Українська культура», «Анатомія, фізіологія дітей з основами генетики та валеології», «Математика», «Філософія», «Теорія та методика виховання», «Психологія вікова та педагогічна з основами психодіагностики», «Педагогічні технології в початковій школі», «Організація та управління у початковій школі», методики викладання окремих навчальних предметів у початковій школі.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Дидактика» є: підготовка майбутніх вчителів початкової школи до проектування навчального процесу.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Дидактика» є:

- навчити студентів здійснювати календарно-тематичне планування змісту початкової освіти;

- сформувати систему знань та умінь проектувати та аналізувати урок як цілісну систему;
- навчити реалізувати основні функції навчання: освітню, розвивальну, виховну, пізнавальну, стимулюючо-мотиваційну;
- навчити підбирати методи навчання за зовнішньою і внутрішньою сутністю згідно змістових компонентів навчального матеріалу;
- навчити використовувати різні типи та інноваційні технології навчання;
- сприяти формуванню досвіду діяльності із забезпечення внутрі- та міжпредметних зв'язків в процесі навчання молодших школярів.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми:

Інтегральна компетентність: Здатність студента самостійно і комплексно здійснювати трудові функції вчителя початкових класів, розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі початкової освіти із застосуванням сучасних досягнень педагогіки та інших наук з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності:

ЗК-3. Здатність забезпечувати якісне виконання роботи вчителя початкових класів, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати індивідуальні професійні потреби.

ЗК-4. Здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу початкової школи, працювати в команді з педагогічним колективом закладу освіти на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії), залученими фахівцями, асистентами вчителя.

ЗК-6. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, оброблення, критичний аналіз і оцінку інформації, оперувати нею у професійній діяльності.

ЗК-7. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня у процесі постановки і вирішення виробничих завдань, діяти соціально відповідально і свідомо під час виконання трудових функцій вчителя початкової школи.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК-3. Здатність інтегрувати та реалізувати предметні знання як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) у процесі виконання виробничих функцій.

СК-6. Здатність організовувати освітній процес в початковій школі, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій як цілісну систему формування особистості дитини молодшого шкільного віку у взаємозв'язку всіх його компонентів (мети і завдань, чинників впливу, закономірностей і принципів, методів, прийомів, засобів, форм навчання і виховання, діагностики й корекції результатів).

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

Програмні результати:

ПР-02 Управляти професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, здійснювати спостереження та інтерпретацію соціальних явищ; аналізувати їх зв'язок з різними напрямками фахової діяльності; критично оцінювати та аналізувати інформацію, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах в царині своєї професії.

ПР-06 Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання для формування в учнів ключових і предметних компетентностей згідно із змістом освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної).

ПР-07 Здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання. Планувати динаміки розгортання змісту освітніх галузей та професійний саморозвиток вчителя.

ПР-09 Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття / заходи, реалізуючи завдання, принципи та шляхи національного виховання підростаючого покоління у системі початкової школи; використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової освіти;

ПР-10 Використовувати в освітній практиці сучасні прийоми оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, здійснювати формувальне, поточне і підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів, застосовувати прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.

ПР 12 Застосовувати в педагогічній діяльності методи та прийоми навчання, ефективні інноваційні підходи у роботі з молодшими школярами, як в стандартних, так і в нестандартних ситуаціях освітнього процесу, також реалізовувати міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей початкової школи. Узагальнювати власний педагогічний досвід, оцінюючи результативність застосування навчальних матеріалів для учнів, системи уроків, методичних рекомендацій з використання сучасного досвіду організації освітнього процесу Нової української школи.

II. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ЕКТС 120 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна (вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
1.	Змістовий модуль 1. Дидактика початкової освіти як цілісна система	22	8	12	2	20					
1.1.	Тема 1. Дидактика як галузь педагогіки. Основні завдання дидактики на сучасному етапі реформування початкової освіти.	3	1	2	-	4					
1.2.	Тема 2. Історія виникнення і розвитку дидактики.	3	1	2	-	4					
1.3.	Тема 3. Цілепокладання в дидактиці.	4	2	2	-	4					
1.4.	Тема 4. Осучаснення змісту освіти до концепції нової української школи. Особливості інтеграційного підходу у змісті нової української школи.	6	2	4	-	4					
1.5.	Тема 5. Процес навчання як цілісна система	6	2	2	2	4					
2.	Змістовий модуль 2. Методи навчання, форми організації навчання учнів, засоби контролю якості освіти	38	18	16	4	40					
2.1	Тема 1. Методи, прийоми та засоби навчання.	8	4	2	2	6					
2.2	Тема 2. Форми організації навчання. Форми організації навчальної діяльності.	8	4	2	2	6					
2.3	Тема 3. Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах НУШ.	4	2	2	-	6					

2.4.	Тема 4. Закономірності і принципи навчання.	4	2	2	-	6					
2.5.	Тема 5. Оптимізація процесу навчання.	4	2	2	-	2					
2.6.	Тема 6. Проектування уроку як цілісної системи.	3	1	2	-	4					
2.7.	Тема 7. Аналіз уроку як цілісної системи.	3	1	2	-	4					
2.8.	Тема 8. Технології навчання.	4	2	2	-	6					
Разом: 120 год.		60	26	28	6	60					

III. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч.
1.	<p style="text-align: center;">Модуль 1. <u>Дидактика початкової освіти як цілісна система.</u></p> <p>Тема 1. Дидактика як галузь педагогіки. Основні категорії дидактики. <i>Зміст теми.</i> Поняття дидактики, її функції, завдання. Предмет дидактики. Основні категорії дидактики (навчання, освіта, викладання, учіння, знання, уміння, навички, закономірності, принципи, форми, методи, засоби навчання) Дидактика як система. Зв'язок теорії навчання з іншими науками. Основні завдання дидактики на сучасному етапі реформування початкової освіти.</p> <p>Тема 2. Історія виникнення і розвитку дидактики. <i>Зміст теми.</i> Основні дидактичні концепції (Я. А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Й. Ф. Гербарта, К. Д. Ушинського, Дж. Дьюї, Г. Г. Ващенко, П. Я. Гальперина, В. О. Сухомлинського). Розвиток дидактики в Україні. Методи дослідження в дидактиці.</p> <p>Тема 3. Цілепокладання в дидактиці. <i>Зміст теми.</i> Сутність понять «мета» та «ціль». Мета і завдання: їх співвідношення. Ієрархія цілей у процесі навчання.</p> <p>Тема 4. Осучаснення змісту освіти до концепції нової української школи. Особливості інтеграційного підходу у змісті нової української школи. <i>Зміст теми.</i> Поняття про зміст освіти до концепції нової української школи Освітня система України за новою редакцією Закону «Про освіту». Сучасні реформи змісту освіти – КНУШ. Фактори, що зумовлюють зміст освіти та сучасні вимоги до його формування. Основні документи, що відображають зміст освіти: державний стандарт початкової освіти, навчальний план, навчальні програми, навчальні підручники, посібники. Їх призначення та структура. Особливості інтеграційного підходу у змісті нової української школи.</p> <p>Тема 5. Процес навчання як цілісна система. <i>Зміст теми.</i> Поняття процесу навчання. Викладання, учіння та пізнання. Функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна. Процес навчання як система. Структура процесу навчання (цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольньо-регулюючий, оцінно-результативний компоненти). Ланки процесу засвоєння знань: сприймання, осмислення, розуміння, узагальнення і систематизація, застосування на практиці. Дидактична одиниця (клітинка) процесу навчання: поняття, структура.</p> <p>Рекомендовані інформаційні джерела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский; [Сост. М. Ю. Бабанский; Авт. вступ. ст. Г. Н. Филонов и др.]; АПН СССР М. : Педагогика , 1989 - 558,[2] с. 2. Бондар В. І. Дидактика [Електронний ресурс] : підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів / В. І. Бондар ; М-во освіти і науки України. - Київ : Либідь, 2005. - 264 с. 3. Бондар В.І. Дидактика: теорія і технологія її вивчення [Текст] : навч.- 		

- метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. спец. "Початкова освіта" / В. І. Бондар, О. Г. Коханко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т педагогіки і психології. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. - 145 с.
4. Бондар В.І. Теорія та технологія управління процесом навчання в школі [Електронний ресурс] / В. Бондар ; - К. : Школяр, 2000. - 192 с.
  5. Бондар В.І., Коханко О.Г. Проектування уроку як оптимальної системи (Матрично-модульний підхід). Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта» / В.І.Бондар, О.Г.Коханко; Київ: ТОВ «Поліграфічний центр «Фоліант», 2008. – 54 с.
  6. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. / Н. П. Волкова. - 2-ге вид., переробл., допов. - Київ : Академвидав, 2007. - 615 с.
  7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник : словарь / С. Гончаренко. - Київ : Либідь, 1997. - 376 с.
  8. Державна національна програма „Освіта”(Україна ХХІ століття) www.uazakon.com
  9. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.
  10. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ» Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - [2745-VIII](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
  11. Державний стандарт початкової загальної освіти в Україні. – П О С Т А Н О В А Кабінету міністрів України постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. - <http://zakon4.rada.gov.ua/>
  12. Дьяченко В.К. Дидактика [Текст] : учеб. пособие для систем повышения квалификации работников образования / В. К. Дьяченко. - М. : Народное образование, 2006 . Т. 2. - [Б. м.] : [б.и.], 2006. - 380 с.
  13. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.
  14. Кодлюк Я. Дидактика початкової школи: практичний курс [Текст] : навч.-метод. посіб. / Ярослава Кодлюк ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології. - Т. : Астон, 2013.
  15. Коменский Я. А. Великая дидактика // Коменский Я. А. и др. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. — М.: Педагогика, 1989. — С. 11—106.
  16. Краевский В.В., Хуторской А.В. Основы обучения. Дидактика и методика / В.В. Краевский, А.В. Хуторской. - Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Академия, 2007. — 352 с.
  17. Максименко В.П. Дидактика: теорія і практика уроку в початковій школі [Текст] : навч.-метод. посіб. / В. П. Максименко. - Хмельницький : ХмЦНП, 2012. - 53 с.
  18. Малафійк І.В. Дидактика [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Малафійк. - Рівне : РДГУ, 2003. - 470 с.
  19. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. В. Малафійк. - Київ : Слово, 2015. - 630, [1] с.
  20. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. - 5.вид., доп. і перероб. - К. : [б.в.], 2007. - 656 с.
  21. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Упорядники : Л. Гриневич, О. Ельконін, С. Калашнікова та ін. / Міністерство освіти і науки України. 2016. С. 14: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
  22. Падалка О.С., Нісімчук А.С., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні

- технології: навчальний посібник. – / О.С.Падалка та ін. - К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1995. – 253с.
23. Педагогічний словник [Текст] / АПН, Ін-т педагогіки ; підгот. Н. Б. Копиленко [та ін.] ; відп. ред. М. Д. Ярмаченко. - К. : Педагогічна думка, 2001. - 516 с.
  24. Подласый И.П. Педагогика [Текст] : в 3 кн.: учеб. для студ. вузов, обуч. по направлениям подгот. и спец. в области "Образование и педагогика" / И. П. Подласый. - М. : ВЛАДОС, 2007 .
  25. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи [Текст] : підруч. для студ. пед. фак. / О. Я. Савченко. - К. : Генеза, 2002. - 368 с.
  26. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / О. Я. Савченко. - Вид. 2-ге. - К. : Грамота, 2013. - 503 с.
  27. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии [Текст] : учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации / Г. К. Селевко. - М. : Народное образование, 1998. - 256 с.
  28. Слостенин В.А. Педагогика [Текст] : учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин [и др.]. - М. : Школа-Пресс, 1997. - 512 с.
  29. Фіцула М.М. Педагогіка [Текст] : навч. посібник / М. М. Фіцула. - 3-те вид., стер. - К. : Академвидав, 2009. - 559 с. - (Серія "Альма-матер").
  30. Системно-деятельностный подход в обучении [[Текст] :] : научно-методическое пособие / А. В. Хуторской ; Ин-т образования человека, Центр дистанционного образования "Эйдос" Москва : Эйдос : Ин-т образования человека , 2012 - 62 с.
  31. Хуторской А. В. Современная дидактика. / А. В. Хуторской. Учебное пособие. 2-е изд., перераб. — М.: Высшая школа, 2007. — 639 с.

МОДУЛЬ 2. Методи навчання, форми організації навчання учнів, засоби контролю якості освіти

Тема 6. Методи, прийоми та засоби навчання.

Зміст теми. Поняття про методи навчання, їх ознаки. Функції методу навчання: навчальна, виховна, розвивальна, організаційна, пізнавальна, стимулюючо-мотиваційна. Класифікації методів навчання. Методи навчання за джерелом передачі інформації (за зовнішньою формою): словесні, наочні, практичні. Методи за рівнем пізнавальної активності та самостійності учнів (за внутрішньою сутністю): пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький. Методи навчання за логікою розгортання змісту (за внутрішньою сутністю): індуктивний, дедуктивний, традиційний. Модель загальних методів навчання. Вибір (критерії, послідовність) та конструювання методів навчання. Поняття про прийом навчання. Засоби навчання, їх призначення, функції та види.

Тема 7. Форми організації навчання. Форми організації навчальної діяльності.

Зміст теми. Види навчання та їх характеристика: догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, дистанційне, розвивальне, модульне.

Поняття про форми організації навчання, історія їх виникнення: індивідуальне, індивідуально-групове, класно-урочна система, Белл-ланкастерська система взаємного навчання, Мангеймська форма вибіркового навчання, Дальтон-план, план Трампа, бригадно-лабораторне навчання.

Урок як основна форма організації навчання у школі та цілісна дидактична система. Особливості уроку. Вимоги до сучасного уроку. Компоненти уроку. Відомі підходи до класифікації уроків. Типологія уроків за основною дидактичною метою та їх структура: урок засвоєння нових знань; урок формування вмінь і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації; урок перевірки, оцінки та корекції знань, умінь і

навичок; комбінований урок. Нестандартні уроки. Інтегровані уроки в НУШ.

Позаурочні форми організації навчання молодших школярів (факультативи, екскурсії, лекції, семінари, дискусії, змагання, брейн-ринги, брифінги, «круглі столи», конференції, позакласне читання, лабораторні заняття, консультації, практикуми, репетиторство, домашні заняття, екзамени, заліки, колоквиуми).

Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці, їх види та характеристика.

Тема 8. Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах НУШ.

Зміст теми. Поняття контролю навчальних досягнень учнів, його завдання, функції (освітня, виховна, розвивальна, мотиваційно-стимулююча, управлінська) та види (попередній, поточний, тематичний, підсумковий, заключний). Основні принципи, що регулюють контроль навчальних досягнень учнів (гласність, об'єктивність, систематичність, диференційованість, індивідуалізація).

Оцінювання навчальних досягнень учнів. Загальні критерії оцінювання. Поняття компетенції і компетентності.

Методи педагогічного діагностування та оцінювання навчальних досягнень учнів.

Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах Нової української школи. Формувальне та підсумкове оцінювання здобувачів початкової освіти.

Тема 9. Закономірності і принципи навчання.

Зміст теми. Сутність законів і закономірностей у дидактиці. Внутрішні і зовнішні закономірності процесу навчання, їх характеристика. Поняття про принципи навчання у дидактиці. Номенклатура принципів навчання та їх реалізація. Правила навчання.

Тема 10. Оптимізація процесу навчання.

Зміст теми. Процес оптимізації у сучасній дидактиці. Погляди Ю.К.Бабанського про оптимізацію процесу навчання у школі. Сутність принципу оптимізації навчання. Способи оптимізації процесу навчання у початковій школі.

Тема 11. Проектування уроку як цілісної системи.

Зміст теми. Сутність та структура процесу проектування уроку. Проектування уроку у дидактичній матриці. Загальний алгоритм та основні правила матрично-модульного проектування уроку.

Тема 12. Аналіз уроку як системи.

Зміст теми. Поняття про аналіз уроку та способи його здійснення.

Мета уроку як об'єкт аналізу. Оцінювання якості знань, умінь учнів після реалізації певного типу уроку. Аналіз процесуального аспекту уроку (методів, прийомів, засобів, форм організації навчальної діяльності). Матричний спосіб аналізу уроку.

Тема 13. Технології навчання.

Зміст теми. Поняття технології навчання. Класифікація технологій навчання.

Характеристика найбільш поширених технологій навчання: програмоване навчання, проблемне навчання, розвивальне навчання, модульне навчання, особистісно-орієнтоване навчання, диференційоване, інтерактивне та проектне навчання. Технології розвитку критичного мислення молодших школярів.

IV. Засоби діагностики успішності навчання

Форми та методи поточного контролю: усна відповідь, доповідь, конспектування, анотація, вправа, поточний тестовий модульний контроль, різні види завдань (репродуктивні, творчі, проблемні), самостійна робота, проектування уроку за дидактичною матрицею.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский; [Сост. М. Ю. Бабанский; Авт. вступ. ст. Г. Н. Филонов и др.]; АПН СССР М. : Педагогика, 1989 - 558,[2] с.
2. Бондар В. І. Дидактика [Електронний ресурс] : підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів / В. І. Бондар ; М-во освіти і науки України. - Київ : Либідь, 2005. - 264 с.
3. Бондар В.І. Дидактика: теорія і технологія її вивчення [Текст] : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. спец. "Початкова освіта" / В. І. Бондар, О. Г. Коханко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т педагогіки і психології. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. - 145 с.
4. Бондар В.І. Теорія та технологія управління процесом навчання в школі [Електронний ресурс] / В. Бондар ; - К. : Школяр, 2000. - 192 с.
5. Бондар В.І., Коханко О.Г. Проектування уроку як оптимальної системи (Матрично-модульний підхід). Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта» / В.І.Бондар, О.Г.Коханко; Київ: ТОВ «Поліграфічний центр «Фоліант», 2008. – 54 с.
6. Волковами Н.П. Педагогіка : навч. посіб. / Н. П. Волкова. - 2-ге вид., переробл., допов. - Київ: Академвидав, 2007. - 615 с.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник : словарь / С. Гончаренко. - Київ : Либідь, 1997. - 376 с.
8. Державна національна програма „Освіта”(Україна ХХІ століття) www.uazakon.com
9. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.
10. Закон України «Про вищу освіту» (Закон від 01.07.2014 № 1556-VII) <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ» Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - [2745-VIII](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
12. Державний стандарт початкової загальної освіти в Україні. – П О С Т А Н О В А Кабінету міністрів України постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. - <http://zakon4.rada.gov.ua/>
13. Дьяченко В.К. Дидактика [Текст] : учеб. пособие для систем повышения квалификации работников образования / В. К. Дьяченко. - М.: Народное образование, 2006 . Т. 2. - [Б. м.] : [б.и.], 2006. - 380 с.
14. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.
15. Кодлюк Я. Дидактика початкової школи: практичний курс [Текст] : навч.-метод. посіб. / Ярослава Кодлюк ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології. - Т. : Астон, 2013.
16. Коменский Я. А. Великая дидактика // Коменский Я. А. и др. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. — М.: Педагогика, 1989. — С. 11—106.
17. Краевский В.В., Хуторской А.В. Основы обучения. Дидактика и методика / В.В. Краевский, А.В. Хуторской. - Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Академия, 2007. — 352 с.
18. Максименко В.П. Дидактика: теорія і практика уроку в початковій школі [Текст] : навч.-метод. посіб. / В. П. Максименко. - Хмельницький :

ХмЦНП, 2012. - 53 с.

19. Малафійк І.В. Дидактика [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Малафійк. - Рівне : РДГУ, 2003. - 470 с.
20. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. В. Малафійк. - Київ : Слово, 2015. - 630, [1] с.
21. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. - 5.вид., доп. і перероб. - К. : [б.в.], 2007. - 656 с.
22. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Упорядники : Л. Гриневич, О. Ельконін, С. Калашнікова та ін.. / Міністерство освіти і науки України. 2016. С. 14: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
23. Особливості оцінювання навчальних досягнень початкової школи (<https://vseosvita.ua/webinar/sistema-ocinuvanna-v-novij-ukrainskij-skoli-7.html>), його загальна мета та цілі, функції (контролююча, навчальна, діагностично-коригуюча, стимулюючо-мотиваційна, розвивальна, виховна та функція управління процесом навчання) та види (поточний, підсумковий (тематичний) <https://vseosvita.ua/webinar/sistema-ocinuvanna-v-novij-ukrainskij-skoli-7.html>)
24. Падалка О.С., Нісімчук А.С., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології: навчальний посібник. – / О.С.Падалка та ін. - К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1995. – 253с.
25. Педагогічний словник [Текст] / АПН, Ін-т педагогіки ; підгот. Н. Б. Копиленко [та ін.] ; відп. ред. М. Д. Ярмаченко. - К. : Педагогічна думка, 2001. - 516 с.
26. Подласый И.П. Педагогика [Текст] : в 3 кн.: учеб. для студ. вузов, обуч. по направлениям подгот. и спец. в области "Образование и педагогика" / И. П. Подласый. - М. : ВЛАДОС, 2007 .
27. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи [Текст] : підруч. для студ. пед. фак. / О. Я. Савченко. - К. : Генеза, 2002. - 368 с.
28. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / О. Я. Савченко. - Вид. 2-ге. - К. : Грамота, 2013. - 503 с.
29. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии [Текст] : учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации / Г. К. Селевко. - М. : Народное образование, 1998. - 256 с.
30. Слостенин В.А. Педагогика [Текст] : учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин [и др.]. - М. : Школа-Пресс, 1997. - 512 с.
31. Фіцула М.М. Педагогіка [Текст] : навч. посібник / М. М. Фіцула. - 3-те вид., стер. - К. : Академвидав, 2009. - 559 с. - (Серія "Альма-матер").
32. Системно-деятельностный подход в обучении [[Текст] :] : научно-методическое пособие / А. В. Хуторской ; Ин-т образования человека, Центр дистанционного образования "Эйдос" Москва : Эйдос : Ин-т образования человека , 2012 - 62 с.
33. Хуторской А. В. Современная дидактика. / А. В. Хуторской. Учебное пособие. 2-е изд., перераб. — М.: Высшая школа, 2007. — 639 с.

IV. Плани практичних, лабораторних занять

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИДАКТИКИ

МОДУЛЬ 1

Практичне заняття № 1

Тема: Предмет і завдання дидактики. Історія становлення і розвитку дидактики як науки.

Мета: сформувати знання про предмет і завдання дидактики. Ознайомити студентів з історією становлення і розвитку дидактики як науки. Сформувати вміння пояснювати взаємовплив компонентів теорії навчання, аналізувати дидактичні ідеї різних часів та наводити конкретні приклади про зв'язки дидактики з іншими науками.

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати лекції № 1 та №2. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [3, 6, 7, 11, 14, 16, 24].
2. Виконати письмово завдання, що винесені на самостійне вивчення - № 1, 2, 3, 4.
3. Практичні завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до виконання кожного завдання:

Результати першого завдання представте у вигляді письмової відповіді на 1-2 сторінки. Свою думку підкріпіть логічними доведеннями, що ґрунтуватимуться на теоретичних знаннях лекції № 1 і № 2.

При виконанні другого завдання у схемі відобразіть вплив різних наук на дидактику і навпаки – вплив дидактики на різні науки. Свою схему поясніть письмовою відповіддю (1 сторінка).

Завдання 1.

Доведіть, що предмет і завдання дидактики є історичними категоріями.

Завдання 2.

Складіть структурно-логічну схему зв'язків взаємовпливу дидактики та інших наук.

Практичне заняття № 2

Тема: Цільовий компонент процесу навчання. Формулювання мети і цільових завдань уроку.

Мета: сформувати знання про цільовий компонент процесу навчання та уміння формулювати мету і цільові завдання уроку в залежності від теми уроку та її місця в програмі.

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати питання лекції № 3. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [4, 5, 6, 16, 24].
2. Виконати письмово завдання, що винесено на самостійне вивчення № 5.
3. Практичні завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до виконання кожного завдання:

Результати завдань зазначте в поданих під завданнями таблицях. Для виконання завдань скористайтесь типовою освітньою програмою для 1-2, 3-4 класів (Савченко, Шияна) та навчальними підручниками для початкової школи (наприклад, підручник авторів Т.Гільберг, С.Тарнавської, «ЯДС», 3 клас, 2020, ч.1, 2).

При виконанні завдань застосуйте теоретичні знання про поняття мети уроку як прогнозування кінцевого його результату та цільових завдань як прогнозування проміжних результатів уроку (див. останнє питання лекції № 3 та підручник В.І. Бондаря «Дидактика» ст. 158-161).

Для полегшення роботи над завданнями скористайтесь знаннями-правилами побудови цільового компонента уроку [5, ст. 13].

Завдання 1.

З яких частин складається освітня мета уроку. Користуючись навчальною програмою та підручником для початкової школи, наведіть приклад дидактично правильної мети уроку.

Мета уроку складається з таких компонентів:	1) 2) 3)
Предмет	ЯДС
Клас	3

Тема уроку	
Мета уроку	

Завдання 2.

Визначте проміжні та кінцевий результат уроку:

<i>Предмет:</i> ЯДС Клас: 3.	
<i>Тема уроку:</i> Кам'яне вугілля	
<i>Мета уроку:</i> сформувати знання про кам'яне вугілля.	
<i>Ц.З.1:</i> актуалізувати уявлення про кам'яне вугілля	<i>П.Р.1:</i>
<i>Ц.З.2:</i> вивчити основні властивості кам'яного вугілля	<i>П.Р.2:</i>
<i>Ц.З.3:</i> ознайомити із основними способами видобування кам'яного вугілля	<i>П.Р.3:</i>
<i>Ц.З.4:</i> сформувати знання про використання кам'яного вугілля	<i>П.Р.4:</i>
<i>Кінцевий результат уроку:</i>	

Завдання 3.

До заданої теми уроку сформулюйте мету та кінцевий результат. При формулюванні мети врахуйте те, що дана тема вивчалась учнями вже декілька уроків, а на цьому уроці узагальнюється та систематизується вивчене (*Урок читання. 3 клас. Тема уроку: Прийди, весно, з радістю. (Твори різних жанрів про красу природи весни).*).

Предмет	Українське читання
Клас	3
Тема уроку	Прийди, весно, з радістю (Твори різних жанрів про красу природи весни).
Мета уроку	
Кінцевий результат уроку	

Завдання 4.

До заданої теми уроку сформулюйте мету та кінцевий результат. При формулюванні мети врахуйте те, що на минулому уроці учні засвоїли нові знання, а на цьому – вчитимуться застосовувати на практиці (*Урок рідної мови. 4 клас. Тема уроку: Вживання іменників у прямому і переносному значеннях.*).

Предмет	Рідна мова
Клас	4
Тема уроку	Вживання іменників у прямому і переносному значеннях.
Мета уроку	
Кінцевий результат уроку	

Завдання 5.

Знайдіть у навчальній програмі для початкової школи предмет «ЯДС», 3 клас, тема «Термометр». Визначте кількість годин, відведених для її вивчення. У навчальному підручнику «ЯДС» 3 клас (автори - Грущинська або Гільберг) знайдіть зміст навчального матеріалу з даної теми. У залежності від теми уроку, її місця у програмі, сформулюйте його мету та очікуваний результат уроку. Поділіть зміст навчального матеріалу на логічно завершені змістові одиниці (змістові мінімодулі), сформулюйте до них цільові завдання та проміжні результати уроку. Оформіть результати у таблиці:

<i>Предмет:</i> ЯДС. Клас: 3. Т.Гільберг, С.Тарнавська, 2020. Ч.1. с.73.	
<i>Тема уроку:</i> Термометр	
<i>Мета уроку:</i>	
<i>Ц.З.1:</i>	<i>П.Р.1:</i>
<i>Ц.З.2:</i>	<i>П.Р.2:</i>
<i>Ц.З.3:</i>	<i>П.Р.3:</i>

Ц.3.4:	П.Р.4:
Ц.3.5:	П.Р.5:
Кінцевий результат уроку:	

Практичне заняття № 3

Тема: Зміст освіти. Теоретичний, емпіричний та практичний компоненти змісту навчального матеріалу, їх співвідношення та зв'язок з метою.

Мета: сформувані знання про зміст освіти та навчити структурувати зміст навчального матеріалу уроку за компонентами (теоретичний, емпіричний та практичний).

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати питання лекції № 4. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [3, 5, 6, 9, 16, 24].
2. Виконати письмово завдання, що винесені на самостійне вивчення № 6, 7.
3. Практичні завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до виконання кожного завдання:
  - 3.1. При виконанні першого завдання скористайтесь типовою освітньою програмою для 1-2, 3-4 класів (Савченко, Шияна) прогляньте її, проаналізуйте, визначте її структуру, головні частини та відобразіть це у структурно-логічній схемі на 1 сторінку.
  - 3.2. Для виконання другого завдання скористайтесь навчальним підручником для початкової школи (наприклад, у навчальному підручнику «ЯДС» 3 клас (автори – О.Волощенко, О.Козак або Т.Гільберг, С.Тарнавська). При виконанні завдання застосуйте теоретичні знання про компоненти змісту навчального матеріалу (теоретичний, емпіричний, практичний) (див. питання лекції № 4).
  - 3.3. Для полегшення роботи над завданням 2 скористайтесь знаннями-правилами побудови змістового компонента уроку [5, ст. 15 (правило 3)].

Завдання 1.

Побудуйте структурно-логічну схему типовою освітньою програмою для 1-2, 3-4 класів (Савченко, Шияна).

Завдання 2.

Знайдіть у підручнику для початкової школи приклади теоретичного, емпіричного та практичного компонентів змісту навчального матеріалу та випишіть їх. Сформулюйте до них цільові завдання та проміжні результати. Результати роботи внесіть у схему:

Приклади компонентів змісту навчального матеріалу	Цільові завдання	Проміжні результати
<i>Теоретичний:</i>		
<i>Емпіричний:</i>		
<i>Практичний:</i>		

Практичне заняття № 4

Тема: Процес навчання як цілісна система. Конструювання дидактичної клітинки уроку.

Мета: сформувані знання процес навчання як цілісну систему та навчити конструювати дидактичну клітинку уроку.

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати питання лекції № 5. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [3, ст. 75; 5; 6; 16; 24].
2. Виконати письмово завдання, що винесені на самостійне вивчення № 8, 9.
3. Практичні завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до виконання кожного завдання:
  - 3.1. При виконанні першого завдання застосуйте теоретичні знання про структуру дидактичної клітинки уроку, уявіть себе на місці вчителя, що веде заданий фрагмент

уроку, обіграйте його і опишіть письмово всі ваші дії з урахуванням всіх компонентів структури клітинки (цільове завдання, зміст, метод навчання, наочність, форма навчання, контроль та проміжний результат). Результати письмово оформіть на 0,5 – 1 сторінку.

- 3.2. Для виконання другого завдання скористайтесь навчальним підручником для початкової школи (наприклад, підручник «ЯДС» 3 клас (автори – О.Волощенко, О.Козак або Т.Гільберг, С.Тарнавська). Зробіть завдання по аналогії до першого, але ситуацію уроку оберіть самостійно з підручника.

Завдання 1.

За заданою навчальною ситуацією опишіть дидактичну клітинку уроку з урахуванням всіх її елементів.

Задана ситуація уроку «ЯДС» 3 клас. Тема уроку «Гриби»: «Діти ознайомлюються з отруйними грибами, їх небезпекою. Порівнюють їх з їстівними (на картинках). Обговорюють правила поводження з отруйними грибами».

Завдання 2.

Виберіть з підручника для початкової школи дозу навчального матеріалу, яка, на ваш погляд, відповідає одному цільовому завданню. Опишіть цей фрагмент уроку через дидактичну клітинку (врахуйте її структуру).

МОДУЛЬ 2.

Практичне заняття № 5-6

Тема: Особливості вибору і конструювання методів навчання. Побудова моделей методів навчання.

Мета: сформувати знання про методи навчання та вміння вибирати та конструювати методи навчання в залежності від змісту навчального матеріалу, цільових завдань та навчальних можливостей учнів.

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати питання лекції № 6. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [3; 5; 6; 16; 24].
2. Виконати письмово завдання, що винесені на самостійне вивчення № 10, 11.
3. Практичні завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до виконання кожного завдання:
  - 3.1. При виконанні першого завдання застосуйте теоретичні знання про сутність методів навчання, їх класифікацію та вибір і конструювання (див. лекцію № 6 та підручник В.І.Бондаря «Дидактика» ст. 78-96). Для виконання завдання скористайтесь навчальним підручником для початкової школи (на ваш вибір), оберіть фрагмент будь-якого уроку та представте його через заданий метод письмово (0,5 сторінка).
  - 3.2. При виконанні другого завдання так само застосуйте теоретичні знання про сутність методів навчання, їх класифікацію та вибір і конструювання (див. лекцію № 6 та підручник В.І.Бондаря «Дидактика» ст. 78-96). Представте один і той же фрагмент уроку заданим різними методами (виходьте із сутності кожного методу). Оформіть результати роботи письмово на 1 – 1,5 сторінки.

Завдання 1.

Побудуйте репродуктивну індуктивну бесіду з учнями на матеріалі підручника початкової школи.

Завдання 2.

Обіграйте заданий зміст навчального матеріалу уроку різними методами:

- 1) пояснювально-ілюстративне індуктивне пояснення;
- 2) репродуктивна дедуктивна бесіда;
- 3) пояснювально-ілюстративна традиційна розповідь.

Заданий зміст навчального матеріалу фрагменту уроку образотворчого мистецтва у 2 класі та тему «Орнамент у смужці»: «Орнамент, складений з ліній, рисок, крапок, геометричних фігур називається геометричним. Орнамент, складений з рослинних елементів

(листочки, квіточки, пагініці) – це рослинний. Орнамент можна складати та поєднувати з геометричних та рослинних елементів. Це змішаний».

Практичне заняття № 7-8

Тема: Урок, його типи та структура. Цілепокладання уроків різних типів.

Мета: сформувати знання про урок, його типи та структуру. Навчити формулювати мету уроків різних типів та визначати їх цільові завдання на всіх його етапах.

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати питання лекції № 7. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [3; 5; 6; 16; 22; 24].
2. Виконати письмово завдання, що винесені на самостійне вивчення № 12 - 14.
3. Практичні завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до виконання кожного завдання:
  - 3.1. При виконанні першого завдання застосуйте теоретичні знання про урок, його типи за основною дидактичною метою та їх структурні етапи (див. підручник Фіцули М.М. Педагогіка. ст. 158-162) та заповніть узагальнюючу таблицю.
  - 3.2. При виконанні другого завдання застосуйте теоретичні знання про урок засвоєння нових знань, його мету та структуру. Пригадайте з попередніх занять як правильно формулюється мета уроку та його цільові завдання (див. посібник 5, ст. 13-14). Для виконання завдання скористайтесь навчальним підручником для початкової школи (на вибір, наприклад, підручник автора Т. Гільберг «ЯДС», 3 клас). Результати роботи зазначте в таблиці.

Завдання 1.

Користуючись типологією уроків за основною дидактичною метою, заповніть таблицю «Побудова різних типів уроків»:

№	Тип уроку	Основна дидактична мета уроку	Етапи уроку

Завдання 2.

Користуючись програмою та підручником для початкової школи (на вибір студента, наприклад, підручник «ЯДС» автора Т. Гільберг «ЯДС» 3 клас), оберіть тему уроку за типом: засвоєння нових знань. У відповідності до теми і заданого типу уроку сформулюйте його мету та кінцевий результат. Визначте структурні етапи даного уроку і сформулюйте на кожному необхідну кількість цільових завдань та проміжні результати (для цього опрацюйте зміст уроку в підручнику). Результати роботи зазначте в таблиці:

Предмет:	ЯДС
Клас:	3
Тема уроку:	
Мета уроку:	
Тип уроку:	Засвоєння нових знань
Хід уроку:	
Етапи уроку та цільові завдання	Проміжні результати
I. Ц.З.1:	П.Р.1:
II. Ц.З.2:	П.Р.2:
III. Ц.З.3: Ц.З.4: тощо.....	П.Р.3: .....

IV.	.....
V.	
VI.	
Кінцевий результат уроку:	

Практичне заняття № 9

Тема: Методи контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів у навчальній діяльності. Формувальне оцінювання.

Мета: сформувати знання та вміння обирати методи контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів.

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати питання лекції № 8. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [3; 5; 6; 10; 16; 22; 24].
2. Виконати письмово завдання, що винесені на самостійне вивчення № 15 - 17.
3. Практичні завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до виконання кожного завдання:

Для виконання першого завдання вам потрібен підручник для початкової школи (на вибір). Завдання виконайте в письмовій формі, запитань для учнів повинно бути не менше 5-6.

Для виконання другого завдання вам потрібен підручник для початкової школи (на вибір). Тестові завдання можуть містити питання як відкритого так і закритого типу. Для успішної її побудови скористайтесь теоретичними знаннями про види тестів, їх побудову для учнів початкової школи.

Завдання 1.

Під обрану тему уроку сформулюйте його мету та кінцевий результат, розробіть систему контрольних усних запитань для підсумкового етапу уроку. Продумайте способи корекції знань чи умінь учнів з обраної теми.

Завдання 2.

Під обрану тему уроку сформулюйте мету та кінцевий результат, розробіть систему письмових тестових завдань для учнів з обраної теми.

Практичне заняття № 10-11

Тема: Закономірності та принципи навчання – передумови ефективності побудови навчального процесу.

Мета: сформувати знання про закономірності та принципи навчання як передумови ефективності побудови навчального процесу.

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати питання лекції № 9 та № 10. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [2; 3; 6; 11; 16; 24].
2. Виконати письмово завдання, що винесені на самостійне вивчення № 18 - 20.
3. Практичні завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до виконання кожного завдання:

При виконанні першого завдання використайте знання про закономірності, принципи та методи навчання, їх сутність. Спробуйте побудувати так опорну схему зв'язків між ними, щоб передати всі основні впливи даних категорій одна на одну, що головне, вихідне, а що підлегле.

Для виконання другого завдання Вам необхідно використати знання про сутність кожного принципу виховання та правила їх реалізації на практиці.

Завдання 1.

Змодельуйте опорну схему взаємозв'язків між закономірностями, принципами та методами навчання.

Заняття 2.

Визначте які принципи навчання ілюструють наступні вислови:

- 1) *«Тільки система... дає нам повну владу над нашими знаннями. Голова, наповнена уривчастими, безладними знаннями, схожа на комору, в якій таке безладдя, що сам господар нічого не знайде» К.Д.Ушинський;*
- 2) *«Усе, що лише можна, представляти для сприймання чуттями, а саме: видиме – сприйманню зором, почуте – слухом, запахи – нюхом, що підлягає смаку, - смаком, доступне відчуття – шляхом дотику» Я.А.Коменський;*
- 3) *«Завдання педагогіки – зробити науку до того зрозумілою і засвоюваною, щоб змусити її говорити простою, звичайною мовою» О.Герцен;*
- 4) *«Знання без виховання – це меч у руках божевільного» Д.Менделєєв;*
- 5) *«Не в кількості знань полягає освіта, а в повному розумінні та вмільому застосуванні всього того, що знаєш» А.Дістервег;*
- 6) *«Все повинно здійснюватися так послідовно, щоб сьогоднішнє закріплювало вчорашнє і торувало шлях для завтрашнього» Я.А.Коменський;*
- 7) *«Навчай відповідно до природи» Я.А.Коменський.*

Практичне заняття № 12

Тема: Проектування дидактичного проекту уроку та його аналіз.

Мета: сформувати знання та вміння проектувати дидактичний варіант уроку та здійснювати його аналіз.

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати питання лекції № 11 та № 12. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [3; 6; 21; 24].
2. Виконати письмово завдання, що винесені на самостійне вивчення № 21 - 22.
3. Практичне завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до його виконання. Виходячи із знань про урок як сукупність дидактичних клітинок та умінь їх конструювати, складіть проект уроку за структурою дидактичної матриці. Співвіднесіть по горизонталі та вертикалі обрані вами засоби досягнення проміжних результатів кожного з етапів уроку. Визначте ефективність запропонованих шляхів досягнення результату уроку. Здійсніть корекцію самостійно побудованого проекту уроку на матричній основі. Для виконання завдання скористайтесь типовою освітньою програмою для 1-2, 3-4 класів та підручником «ЯДС» 3 клас, автори: Гільберг, Тарнавська. Урок триває 40 хвилин.

Завдання 1.

Розробіть проект уроку у дидактичній таблиці-матриці за заданою темою. Тема уроку: «Грунт» (предмет: ЯДС, 3 клас).

Дидактична матриця уроку

Предмет:

Клас:

Тема уроку:

Мета уроку:

Тип уроку:

Рівень навчальних можливостей учнів класу:

Хід уроку:

№	Етапи, цільові завдання та зміст навчального матеріалу	Час у хвилинах	Засоби навчання	Методи навчання			Форми організації навчальної діяльності	Проміжні результати
				Зовнішня форма прояву	Внутрішня сутність			
					Рівень пізнавальної активності	Логіка розгортання думки		

Кінцевий результат уроку:

Практичне заняття № 13-14.

Тема: Аналіз найпоширеніших технологій навчання у сучасній школі.

Мета: сформувати знання про технології навчання в сучасній школі.

Рекомендації:

1. Для успішної роботи над практичним заняттям рекомендуємо опрацювати питання лекції № 13. Для цього можна скористатися конспектом лекцій та інформаційними джерелами зі списку основної літератури [17, 22, 23] та додаткової [6, 8].
2. Виконати письмово завдання, що винесені на самостійне вивчення № 23 - 24.
3. Практичне завдання виконати письмово в повному обсязі, згідно вимог до його виконання. Результати виконання завдання представити у вигляді творчої роботи на 2-3 сторінки. Твір-роздум повинен ґрунтуватися на засвоєних теоретичних знаннях про сучасні технології навчання та містити власні судження, міркування та цікаві ідеї.

Завдання 1.

Твір-роздум на тему: «Школа майбутнього. Моя найоптимальніша технологія навчання здобувачів початкової освіти».

ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ З ДИДАКТИКИ МОДУЛЬ 1

Лабораторна робота № 1

Тема: Стимулюючо-мотиваційний компонент уроку.

Завдання:

1. Пригадайте основну функцію стимулюючо-мотиваційного компонента процесу навчання, його реалізацію в уроці та взаємозв'язок з іншими структурними компонентами уроку.
2. Випишіть із календарно-тематичного плану вчителя назву теми уроку, з'ясуйте його мету та тип.
3. Проаналізуйте стимулюючо-мотиваційний компонент спостережуваного уроку. Встановіть через які структурні компоненти вчитель реалізує функцію стимулювання та мотивації пізнавальної діяльності учнів на уроці. Якщо у спостережуваному уроці не проявляється даний компонент процесу навчання, запропонуйте можливі шляхи його реалізації.

Зразок оформлення лабораторного завдання:

Предмет:
Клас:
Тема уроку:
Мета уроку (сформульована вчителем):
Тип уроку:

Аналіз:

МОДУЛЬ 2 Лабораторна робота 2

Тема: Вибір методів навчання на уроці.

Завдання:

1. Пригадайте класифікацію методів навчання та основні умови вибору методів навчання.
2. Зазначте тему, мету та тип спостережуваного уроку. Визначте систему цільових завдань, які розв'язує вчитель на уроці.
3. Відповідно до системи цільових завдань визначте методи навчання (методи опишіть за зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю).
4. Згідно функцій навчання, які реалізуються через методи (навчальна, розвивальна, виховна), описати сферу дії методів відповідно кожної з них.
5. Визначте і поясніть оптимальність вибору кожного з методів (згідно 1: змісту навчального матеріалу уроку; 2) віку та навчальних можливостей учнів; 3) ступеня різноманітності використання методів навчання). Обґрунтуйте свою думку прикладами з уроку.
6. Встановіть доцільність вибору вчителем специфічних прийомів, дій та логічних операцій як складових кожного методу.

Зразок оформлення лабораторного завдання:

Предмет:
Клас:
Тема уроку:
Мета уроку (сформульована вчителем):
Мета уроку (власне формулювання):
Тип уроку:
Рівень навчальних можливостей учнів:

Хід уроку:

№	Етапи, цільові завдання та зміст навчального матеріалу уроку	Методи навчання		
		За зовнішньою формою прояву	За внутрішньою сутністю	
			За рівнем пізнавальної активності	За логікою розгортання думки та змісту

Кінцевий результат уроку:

Аналіз (згідно пунктів 3, 4, 5):

Лабораторна робота 3

Тема: Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці.

Завдання:

1. Пригадайте сутність та призначення основних форм організації навчальної діяльності на уроці.
2. Зазначте тему, мету та тип спостережуваного уроку. Визначте систему цільових завдань, які розв'язує вчитель на уроці.
3. Відповідно до системи цільових завдань визначте методи навчання (методи опишіть за зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю).
4. Відповідно цільових завдань та методів навчання визначте форми організації навчальної діяльності учнів на даному уроці.
5. Проаналізуйте обрані вчителем форми організації навчальної діяльності учнів, їх доцільність, різноманітність та зорієнтованість на індивідуальні можливості кожної дитини.

Зразок оформлення лабораторного завдання:

Предмет:

Клас:

Тема уроку:

Мета уроку (сформульована вчителем):

Тип уроку:

Рівень навчальних можливостей учнів:

№ п/п	Етапи, цільові завдання та зміст навчального матеріалу уроку	Методи навчання			Форми організації навчальної діяльності
		За зовнішньою формою прояву	За внутрішньою сутністю		
			За рівнем пізнавальної активності	За логікою розгортання думки та змісту	

Кінцевий результат уроку:

Аналіз (згідно пункту 5):

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский; [Сост. М. Ю. Бабанский; Авт. вступ. ст. Г. Н. Филонов и др.]; АПН СССР М. : Педагогика , 1989 - 558,[2] с.
2. Бондар В. І. Дидактика [Електронний ресурс] : підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів / В. І. Бондар ; М-во освіти і науки України. - Київ : Либідь, 2005. - 264 с.
3. Бондар В.І. Дидактика: теорія і технологія її вивчення [Текст] : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. спец. "Початкова освіта" / В. І. Бондар, О. Г. Коханко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т педагогіки і психології. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. - 145 с.
4. Бондар В.І. Теорія та технологія управління процесом навчання в школі [Електронний ресурс] / В. Бондар ;. - К. : Школяр, 2000. - 192 с.
5. Бондар В.І., Коханко О.Г. Проектування уроку як оптимальної системи (Матрично-модульний підхід). Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта» / В.І.Бондар, О.Г.Коханко; Київ: ТОВ «Поліграфічний центр «Фоліант», 2008. – 54 с.
6. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. / Н. П. Волкова. - 2-ге вид., переробл., допов. - Київ : Академвидав, 2007. - 615 с.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник : словарь / С. Гончаренко. - Київ : Либідь, 1997. - 376 с.

8. Державна національна програма „Освіта”(Україна ХХІ століття) www.uazakon.com
9. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.
10. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про вищу освіту» Документ 1556-18, чинний, поточна редакція — Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII - Редакція від 27.07.2017, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
11. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ» Верховна Рада УРСР; Закон від 23.05.1991 № 1060-XII; Документ 1060-12, чинний, поточна редакція — Редакція від 08.07.2017, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
12. Державний стандарт початкової загальної освіти в Україні. – П О С Т А Н О В А Кабінету міністрів України N 462. - <http://zakon4.rada.gov.ua/>
13. Дьяченко В.К. Дидактика [Текст] : учеб. пособие для систем повышения квалификации работников образования / В. К. Дьяченко. - М. : Народное образование, 2006 . Т. 2. - [Б. м.] : [б.и.], 2006. - 380 с.
14. Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти. - МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ, Н А К А З від 13.04.2011 N 329. - <http://zakon5.rada.gov.ua>
15. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.
16. Кодлюк Я. Дидактика початкової школи: практичний курс [Текст] : навч.-метод. посіб. / Ярослава Кодлюк ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології. - Т. : Астон, 2013.
17. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : mon.gov.ua. – Назва з екрану. / М-во освіти
18. Коменский Я. А. Великая дидактика // Коменский Я. А. и др. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурицкий. — М.: Педагогика, 1989. — С. 11—106.
19. Краевский В.В., Хуторской А.В. Основы обучения. Дидактика и методика / В.В. Краевский, А.В. Хуторской. - Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Академия, 2007. — 352 с.
20. Максименко В.П. Дидактика: теорія і практика уроку в початковій школі [Текст] : навч.-метод. посіб. / В. П. Максименко. - Хмельницький : ХмЦНП, 2012. - 53 с.
21. Малафіїк І.В. Дидактика [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Малафіїк. - Рівне : РДГУ, 2003. - 470 с.
22. Малафіїк І.В. Дидактика новітньої школи [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. В. Малафіїк. - Київ : Слово, 2015. - 630, [1] с.
23. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. - 5.вид., доп. і перероб. - К. : [б.в.], 2007. - 656 с.
24. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Упорядники : Л. Гриневич, О. Ельконін, С. Калашнікова та ін.. / Міністерство освіти і науки України. 2016. С. 14: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
25. Падалка О.С., Нісімчук А.С., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології: навчальний посібник. – / О.С.Падалка та ін. - К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1995. – 253с.
26. Педагогічний словник [Текст] / АПН, Ін-т педагогіки ; підгот. Н. Б. Копиленко [та ін.] ; відп. ред. М. Д. Ярмаченко. - К. : Педагогічна думка, 2001. - 516 с.
27. Подласый И.П. Педагогика [Текст] : в 3 кн.: учеб. для студ. вузов, обуч. по направлениям подгот. и спец. в области "Образование и педагогика" / И. П. Подласый. - М. : ВЛАДОС, 2007 .

28. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи [Текст] : підруч. для студ. пед. фак. / О. Я. Савченко. - К. : Генеза, 2002. - 368 с.
29. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / О. Я. Савченко. - Вид. 2-ге. - К. : Грамота, 2013. - 503 с.
30. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии [Текст] : учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации / Г. К. Селевко. - М. : Народное образование, 1998. - 256 с.
31. Слостенин В.А. Педагогика [Текст] : учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин [и др.]. - М. : Школа-Пресс, 1997. - 512 с.
32. Фіцула М.М. Педагогіка [Текст] : навч. посібник / М. М. Фіцула. - 3-тє вид., стер. - К. : Академвидав, 2009. - 559 с. - (Серія "Альма-матер").
33. Системно-деятельностный подход в обучении [[Текст] :] : научно-методическое пособие / А. В. Хуторской ; Ин-т образования человека, Центр дистанционного образования "Эйдос" Москва : Эйдос : Ин-т образования человека , 2012 - 62 с.
34. Хуторской А. В. Современная дидактика. / А. В. Хуторской. Учебное пособие. 2-е изд., перераб. — М.: Высшая школа, 2007. — 639 с.

V. Організація самостійної роботи студентів

ТЕМИ І ЗМІСТ ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНЕ ВИВЧЕННЯ

№ п/п	Теми	Вид роботи	Дата здачі роботи
1	Категоріальний апарат дидактики: словник термінів	Словник термінів	вересень
2	Основні дидактичні концепції (Я. А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Й. Ф. Гербарна, К. Д. Ушинського, Дж. Дьюї, Г. Г. Ващенко, П. Я. Гальперина, В. О. Сухомлинського).	Узагальнююча таблиця	вересень
3	Особливості реалізації особистісно-орієнтованого підходу в сучасній школі.	Реферат	вересень
4	Співставлення мету і цілей навчання у традиційній школі (за класно-урочною системою навчання) та Вальдорфській школі (за Р.Штейнером).	Порівняльна таблиця	вересень
5	Зміст освіти у зарубіжних початкових школах (не менше 5).	Реферат	жовтень
6	Державний стандарт початкової освіти (2018), його призначення, структура, зміст.	Конспект	жовтень
7	Процес навчання – це процес триєдиний. Процес навчання – це цілісна система. Зв'язок усіх його компонентів.	Письмове доведення істинності твердження (1-2 стор.)	жовтень

8	Види засобів навчання та вимоги щодо їх застосування.	Конспект	жовтень
9	Дидактична гра як метод навчання у початковій школі.	Реферат	жовтень
10	Класно-урочна система навчання: її позитивні та негативні сторони.	Порівняльна таблиця	листопад
11	Внесок Я.А.Коменського в дидактику (аналіз праці «Велика дидактика»).	Аналіз праці (3-4 стор.)	листопад
12	Нестандартні уроки та їх класифікація. Уроки з інтегрованим змістом (згідно концепції НУШ)	Реферат	листопад
13	Позаурочні форми організації навчання молодших школярів: їх сутність.	Конспект	листопад
14	Ідея навчання без оцінок у досвіді Ш.О.Амонашвілі та В.О.Сухомлинського	Реферат	листопад
15	Моніторинг якості знань, умінь, навичок учнів початкової школи.	Конспект	листопад
16	Оцінювання молодших школярів по новому. Аналіз концепції Нової української школи	Реферат	листопад
17	Правила реалізації основних принципів навчання	Узагальнююча таблиця	грудень
18	Сутність впровадження принципів індивідуалізації та диференціації навчання у сучасній початковій школі.	Реферат	грудень
19	Погляди Ю.К.Бабанського на оптимізацію процесу навчання.	Аналіз праці (3-4 стор.)	грудень
20	Уроки під відкритим небом В.О.Сухомлинського.	Реферат	грудень
21	Сучасні технології навчання.	Перелік літературних джерел з даного питання	грудень
22	Концептуальні положення сучасних технологій навчання (не менше 8).	Узагальнююча таблиця	грудень
23	Розробка дидактичного проекту уроку як цілісної системи.	Проект	грудень
Всього:			

VI. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНИХ ЗАВДАНЬ З КУРСУ «ДИДАКТИКА»

У навчальному курсі «Дидактика» за виконання самостійних завдань студенту нараховуються бали в межах кожного модуля як середньоарифметичне за всі види самостійних робіт. Питання, що вивчаються студентом самостійно виносяться на модульні контрольні роботи та підсумковий контроль (екзамен).

Працюючи над самостійними завданнями та оформлюючи їх письмово для здачі викладачу у відведені терміни слід врахувати наступні рекомендації:

- 1) Для опрацювання будь-якого самостійного питання варто скористатися лекцією по темі та літературою з інформаційних джерел (прочитати, проаналізувати, виділити головне, засвоїти, при необхідності – законспектувати та оформити письмово у відповідному виді (як це зазначено у таблиці).
- 2) **Словник дидактичних термінів** складається студентом з урахуванням вимог до укладання словників (терміни розміщуються по алфавіту, з поясненням їх значення).
- 3) **Реферат** – це короткий виклад у письмовій формі основного змісту ряду наукових праць, що вивчалися студентом, з аналізом запропонованих шляхів вирішення певної проблеми, а також висловленням власних міркувань автора щодо цієї проблеми. Якщо реферат цих ознак не має, то він є лише конспектом опрацьованих публікацій. **Основні вимоги до написання реферату:** обсяг реферату – 5 – 10 сторінок набраного на комп'ютері тексту (шрифт текстового редактора Word розміром 14 з полуторним міжрядковим інтервалом, поля: ліве – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє та нижнє – не менше 20 мм); реферат має бути виконаний за відповідною структурою (заголовки структурних частин реферату друкують великими літерами з абзацного відступу, крапку в кінці заголовка не ставлять) з виділенням абзаців, нумерацією сторінок (нумерацію сторінок подають арабськими цифрами; першою сторінкою реферату є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок реферату. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці), правильним оформленням посилань, виносок, цитат, висновків, списку використаних джерел (не менше 6 джерел); оформлення реферату має відповідати естетичним і орфографічним нормам. **Структура реферату:** титульна сторінка (із зазначенням даних виконавця реферату, установи, де виконано реферат, навчальної дисципліни); план (зміст роботи); вступ (обґрунтовується актуальність обраної теми, характеризується її практичне значення, формулюється мета реферування матеріалу з обраної проблеми, визначаються конкретні завдання роботи); основна частина (складається з декількох розділів, кожний розділ нумерується і має свою назву; подається виклад існуючих точок зору з обраної теми, представлений у сучасній науковій літературі, а також самостійний аналіз опрацьованого матеріалу; пропонується авторський варіант вирішення даної проблеми); висновки (стисло характеризуються основні результати виконаної роботи, формулюються узагальнюючі тези відповідно до завдань, визначених у вступі); список використаних джерел (включаються всі використані джерела, подані в алфавітному порядку і оформлені з урахуванням усіх сучасних вимог до бібліографічного опису). У процесі роботи над рефератом студент має продемонструвати вміння аналізувати використані джерела інформації, розкривати своє ставлення до прочитаного, робити обґрунтовані висновки на основі опрацювання теоретичних положень.
- 4) **Таблиці** (порівняльні, узагальнюючі) складаються після ґрунтовного вивчення потрібного питання. У них відображаються найголовніші ідеї, концептуальні положення, вчені і т.д. Таблиця має мати назву, її структуру студент може продумати самостійно, головне щоб вона відображала всі позиції питання, що розглядається.

- 5) **Конспект** того чи іншого питання пишеться як узагальнена інформації про вивчене в літературі. Він має розкривати сутність питання в повній мірі, системно, чітко, послідовно і зрозуміло (кількість сторінок: 3-5).
- 6) **Аналіз праць відомих педагогів** виконується як самостійне міркування щодо цінності даного посібника, ідей автора, його змісту. Крім стислого переказу змісту праці, студент повинен вміло передати основну ідею прочитаного, висловити своє ставлення та порівняти з іншими працями на подібну тематику (кількість сторінок: 3-5).
- 7) **Перелік літературних джерел** з певного питання складається з урахуванням вимог до укладання списків літератури (у алфавітному порядку, з повним зазначенням автора, назви, міста та видавництва, року видання та кількості сторінок). Кількість літератури – не менше 10.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский; [Сост. М. Ю. Бабанский; Авт. вступ. ст. Г. Н. Филонов и др.]; АПН СССР М. : Педагогика , 1989 - 558,[2] с.
2. Бондар В. І. Дидактика [Електронний ресурс] : підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів / В. І. Бондар ; М-во освіти і науки України. - Київ : Либідь, 2005. - 264 с.
3. Бондар В.І. Дидактика: теорія і технологія її вивчення [Текст] : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. спец. "Початкова освіта" / В. І. Бондар, О. Г. Коханко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т педагогіки і психології. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. - 145 с.
4. Бондар В.І. Теорія та технологія управління процесом навчання в школі [Електронний ресурс] / В. Бондар ;. - К. : Школяр, 2000. - 192 с.
5. Бондар В.І., Коханко О.Г. Проектування уроку як оптимальної системи (Матрично-модульний підхід). Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта» / В.І.Бондар, О.Г.Коханко; Київ: ТОВ «Поліграфічний центр «Фоліант», 2008. – 54 с.
6. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. / Н. П. Волкова. - 2-ге вид., переробл., допов. - Київ : Академвидав, 2007. - 615 с.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник : словарь / С. Гончаренко. - Київ : Либідь, 1997. - 376 с.
8. Державна національна програма „Освіта”(Україна ХХІ століття) www.uazakon.com
9. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.
10. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про вищу освіту» Документ 1556-18, чинний, поточна редакція — Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII - Редакція від 27.07.2017, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
11. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ» Верховна Рада УРСР; Закон від 23.05.1991 № 1060-XII; Документ 1060-12, чинний, поточна редакція — Редакція від 08.07.2017, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
12. Державний стандарт початкової загальної освіти в Україні. – П О С Т А Н О В А Кабінету міністрів України N 462. - <http://zakon4.rada.gov.ua/>
13. Дьяченко В.К. Дидактика [Текст] : учеб. пособие для систем повышения квалификации работников образования / В. К. Дьяченко. - М. : Народное образование, 2006 . Т. 2. - [Б. м.] : [б.и.], 2006. - 380 с.
14. Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти. - МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ, Н А К А З від 13.04.2011 N 329. - <http://zakon5.rada.gov.ua>
15. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.

16. Кодлюк Я. Дидактика початкової школи: практичний курс [Текст] : навч.-метод. посіб. / Ярослава Кодлюк ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології. - Т. : Астон, 2013.
17. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : mon.gov.ua. – Назва з екрану. / М-во освіти
18. Коменский Я. А. Великая дидактика // Коменский Я. А. и др. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. — М.: Педагогика, 1989. — С. 11—106.
19. Краевский В.В., Хуторской А.В. Основы обучения. Дидактика и методика / В.В. Краевский, А.В. Хуторской. - Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Академия, 2007. — 352 с.
20. Максименко В.П. Дидактика: теорія і практика уроку в початковій школі [Текст] : навч.-метод. посіб. / В. П. Максименко. - Хмельницький : ХмЦНП, 2012. - 53 с.
21. Малафіїк І.В. Дидактика [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Малафіїк. - Рівне : РДГУ, 2003. - 470 с.
22. Малафіїк І.В. Дидактика новітньої школи [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. В. Малафіїк. - Київ : Слово, 2015. - 630, [1] с.
23. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. - 5.вид., доп. і перероб. - К. : [б.в.], 2007. - 656 с.
24. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Упорядники : Л. Гриневич, О. Ельконін, С. Калашнікова та ін.. / Міністерство освіти і науки України. 2016. С. 14: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
25. Падалка О.С., Нісімчук А.С., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології: навчальний посібник. – / О.С.Падалка та ін. - К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1995. – 253с.
26. Педагогічний словник [Текст] / АПН, Ін-т педагогіки ; підгот. Н. Б. Копиленко [та ін.] ; відп. ред. М. Д. Ярмаченко. - К. : Педагогічна думка, 2001. - 516 с.
27. Подласый И.П. Педагогика [Текст] : в 3 кн.: учеб. для студ. вузов, обуч. по направлениям подгот. и спец. в области "Образование и педагогика" / И. П. Подласый. - М. : ВЛАДОС, 2007 .
28. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи [Текст] : підруч. для студ. пед. фак. / О. Я. Савченко. - К. : Генеза, 2002. - 368 с.
29. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / О. Я. Савченко. - Вид. 2-ге. - К. : Грамота, 2013. - 503 с.
30. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии [Текст] : учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации / Г. К. Селевко. - М. : Народное образование, 1998. - 256 с.
31. Сластенин В.А. Педагогика [Текст] : учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин [и др.]. - М. : Школа-Пресс, 1997. - 512 с.
32. Фіцула М.М. Педагогіка [Текст] : навч. посібник / М. М. Фіцула. - 3-тє вид., стер. - К. : Академвидав, 2009. - 559 с. - (Серія "Альма-матер").
33. Системно-деятельностный подход в обучении [[Текст] :] : научно-методическое пособие / А. В. Хуторской ; Ин-т образования человека, Центр дистанционного образования "Эйдос" Москва : Эйдос : Ин-т образования человека , 2012 - 62 с.
34. Хуторской А. В. Современная дидактика. / А. В. Хуторской. Учебное пособие. 2-е изд., перераб. — М.: Высшая школа, 2007. — 639 с.

VII. Контроль якості знань студентів

1. Форми поточного контролю: усна відповідь, доповідь, конспектування, анотація, вправа, поточний тестовий модульний контроль, різні види завдань (репродуктивні, творчі, проблемні), самостійна робота.
2. Форми і методи підсумкового контролю: екзамен.
3. Критерії оцінювання знань студентів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VIII. Навчально-методична карта дисципліни

Всього –120 год., лекції – 26 год., практичні – 28 год., лаб.- 6 год, самостійна робота – 60 год.

III семестр – екзамен.

Тижде нь	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Модулі	Модуль 1. Дидактика як цілісна система							Модуль 2 Методи, форми організації навчання учнів, засоби контролю якості освіти												
Лекції	1		2		3		4		5		6			7						
Дати																				
Теоретичні розділи	Дидактика як галузь педагогіки		Зміст освіти		Процес навчання як цілісна система		Методи, прийоми та засоби навчання.		Форми організації навчання. Форми організації навчальної діяльності.		Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах НУШ. Формувальне та підсумкове оцінювання здобувачів початкової освіти.			Закономірності і принципи навчання		Проектування та аналіз уроку як цілісної системи.				
Теми лекцій	Дидактика як галузь педагогіки.	Історія виникнення і розвитку дидактики. Цілепокладання в дидактиці.	Зміст освіти		Процес навчання як цілісна система		Методи, прийоми та засоби навчання		Форми організації навчання. Форми організації навчальної діяльності		Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах НУШ. Формувальне та підсумкове оцінювання здобувачів початкової освіти.			Закономірності і принципи навчання		Проектування та аналіз уроку як цілісної системи				
Теми практичних занять	Предмет і завдання дидактики. Історія становлення і розвитку дидактики як науки.		Зміст освіти.		Процес навчання як цілісна система		Особливості вибору і конструювання методів навчання		Урок, його типи та структура. Цілепокладання уроків різних типів.		Методи контролю і оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти в умовах НУШ.			Закономірності та принципи навчання		Побудова дидактичного проекту уроку та його аналіз.				
Самостійна робота	1) Складання опорних конспектів 2) Аналіз категоріального апарату дидактики 3) Аналіз дидактичних поглядів відомих педагогів 4) Аналіз документів, що регулюють зміст освіти						1) Складання опорних конспектів 2) Аналіз класно-урочної системи навчання 3) Аналіз розвивального потенціалу методів, засобів та форм навчання 4) Аналіз проблеми моніторингу якості освіти в Україні 5) Побудова дидактичного проекту уроку як цілісної системи у таблиці-матриці													
Види контролю	Поточний контроль. Перевірка самостійної роботи. Модульний контроль: Тест 1. Практичне завдання.						Поточний контроль. Перевірка самостійної роботи. Перевірка індивідуального проекту Модульний контроль: Тест 2. Практичне завдання.													
ЕКЗАМЕН																				

ІХ. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу:

1. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский; [Сост. М. Ю. Бабанский; Авт. вступ. ст. Г. Н. Филонов и др.]; АПН СССР М. : Педагогика, 1989. - 558 с.
2. Бондар В. І. Дидактика [Електронний ресурс] : підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів / В. І. Бондар ; М-во освіти і науки України. - Київ : Либідь, 2005. - 264 с.
3. Бондар В.І. Дидактика: теорія і технологія її вивчення [Текст] : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. спец. "Початкова освіта" / В. І. Бондар, О. Г. Коханко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т педагогіки і психології. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. - 145 с.
4. Бондар В.І. Теорія та технологія управління процесом навчання в школі [Електронний ресурс] / В. Бондар ;. - К. : Школяр, 2000. - 192 с.
5. Бондар В.І., Коханко О.Г. Проектування уроку як оптимальної системи (Матрично-модульний підхід). Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта» / В.І.Бондар, О.Г.Коханко; Київ: ТОВ «Поліграфічний центр «Фоліант», 2008. – 54 с.
6. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. / Н. П. Волкова. - 2-ге вид., переробл., допов. - Київ : Академвидав, 2007. - 615 с.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник : словарь / С. Гончаренко. - Київ : Либідь, 1997. - 376 с.
8. Державна національна програма „Освіта”(Україна ХХІ століття) www.uazakon.com
9. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.
10. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про вищу освіту» Документ 1556-18, чинний, поточна редакція — Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII - Редакція від 27.07.2017, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
11. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ» Верховна Рада УРСР; Закон від 23.05.1991 № 1060-XII; Документ 1060-12, чинний, поточна редакція — Редакція від 08.07.2017, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
12. Державний стандарт початкової загальної освіти в Україні. – П О С Т А Н О В А Кабінету міністрів України N 462. - <http://zakon4.rada.gov.ua/>
13. Дьяченко В.К. Дидактика [Текст] : учеб. пособие для систем повышения квалификации работников образования / В. К. Дьяченко. - М. : Народное образование, 2006 . Т. 2. - [Б. м.] : [б.и.], 2006. - 380 с.
14. Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти. - МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ, Н А К А З від 13.04.2011 N 329. - <http://zakon5.rada.gov.ua>
15. Зайченко І.В. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Зайченко. - 2-ге вид. - К. : Освіта України : КНТ, 2008. - 528 с.
16. Кодлюк Я. Дидактика початкової школи: практичний курс [Текст] : навч.-метод. посіб. / Ярослава Кодлюк ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, Ін-т педагогіки і психології. - Т. : Астон, 2013.
17. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : mon.gov.ua. – Назва з екрану. / М-во освіти
18. Коменский Я. А. Великая дидактика // Коменский Я. А. и др. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурицкий. — М.: Педагогика, 1989. — С. 11—106.
19. Краевский В.В., Хуторской А.В. Основы обучения. Дидактика и методика / В.В. Краевский, А.В. Хуторской. - Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Академия, 2007. — 352 с.
20. Максименко В.П. Дидактика: теорія і практика уроку в початковій школі [Текст] : навч.-метод. посіб. / В. П. Максименко. - Хмельницький : ХмЦНП, 2012. - 53 с.
21. Малафійк І.В. Дидактика [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Малафійк. - Рівне : РДГУ, 2003. - 470 с.
22. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. В. Малафійк. - Київ : Слово, 2015. - 630, [1] с.

23. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка [Текст] : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. - 5.вид., доп. і перероб. - К. : [б.в.], 2007. - 656 с.
24. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Упорядники : Л. Гриневич, О. Ельконін, С. Калашнікова та ін.. / Міністерство освіти і науки України. 2016. С. 14: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
25. Падалка О.С., Нісімчук А.С., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології: навчальний посібник. – / О.С.Падалка та ін. - К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1995. – 253с.
26. Педагогічний словник [Текст] / АПН, Ін-т педагогіки ; підгот. Н. Б. Копиленко [та ін.] ; відп. ред. М. Д. Ярмаченко. - К. : Педагогічна думка, 2001. - 516 с.
27. Подласый И.П. Педагогика [Текст] : в 3 кн.: учеб. для студ. вузов, обуч. по направлениям подгот. и спец. в области "Образование и педагогика" / И. П. Подласый. - М. : ВЛАДОС, 2007 .
28. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи [Текст] : підруч. для студ. пед. фак. / О. Я. Савченко. - К. : Генеза, 2002. - 368 с.
29. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / О. Я. Савченко. - Вид. 2-ге. - К. : Грамота, 2013. - 503 с.
30. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии [Текст] : учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации / Г. К. Селевко. - М. : Народное образование, 1998. - 256 с.
31. Сластенин В.А. Педагогика [Текст] : учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин [и др.]. - М. : Школа-Пресс, 1997. - 512 с.
32. Фіцула М.М. Педагогіка [Текст] : навч. посібник / М. М. Фіцула. - 3-тє вид., стер. - К. : Академвидав, 2009. - 559 с. - (Серія "Альма-матер").
33. Системно-деятельностный подход в обучении [[Текст] :] : научно-методическое пособие / А. В. Хуторской ; Ин-т образования человека, Центр дистанционного образования "Эйдос" Москва : Эйдос : Ин-т образования человека , 2012 - 62 с.
34. Хуторской А. В. Современная дидактика. / А. В. Хуторской. Учебное пособие. 2-е изд., перераб. — М.: Высшая школа, 2007. — 639 с.

Додаткова література:

1. Амонашвили Ш. А. Гуманно-личностный подход к детям / Ш. А. Амонашвили. - М. Воронеж, 1998 - 539 с.
2. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. – М.: Просвещение, 1985. – 208 с.
3. Барбашова І. Дидактика [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ірина Барбашова. - 2-ге вид., випр., допов. - Донецьк : Ландон-XXI, 2011. - 227 с.
4. Бех І. Особистісно зорієнтоване виховання [Електронний ресурс] : наук.метод.посібник / І.Д. Бех; МО України. ІЗМН. - Київ : ІЗМН, 1998. - 204 с.
5. Бондарь В.И. Управленческая деятельность директора школы: дидактический аспект / В.И. Бондарь. – К.: Рад. шк., 1987. – 160 с.
6. Гуманізація процесу навчання в школі: Навч. посібник / За ред. С. П. Бондар. – 2-ге вид., доповн. – К.: Стилос, 2001. – 256 с.
7. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: опыт теоретического и экспериментального психологического исследования / В.В. Давыдов. – М., 1986.
8. Дидактика современной школы / Под ред. В. А. Онищука. – К., 1987.
9. Занков Л. В. Избранные педагогические труды / Л. В. Занков; [Вступ. ст. Ш. Амонашвили]. - М. : Новая шк. , 1996 - 426,[5] с
10. Занков Л. В. Обучение и развитие / Экспериментально-педагогические исследования): Избранные педагогические труды. – М., 1990.

11. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Навчальний посібник. – Тернопіль, 1996. – 436 с.
12. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. – М., 1981.–184 с.
13. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах. – Вінниця: видавництво “Нова книга”, 2002. – 512 с.
14. Пантюк М., Пантюк Т. Дидактика. Конспект лекцій та опорні схеми [Текст] : [навч. посіб.] / Микола Пантюк, Тетяна Пантюк ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. - Дрогобич : [РВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2010. - 317 с.
15. Оконь В. Введение в общую дидактику: Пер. с польск. Л. Г. Кашкуревича, Н. Г. Горина. – М.: Высш. шк., 1990. – 382 с.
16. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям.
17. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.метод. посіб. /Пометун О., Пироженко Л. – К.: ВСК, 2004. - 192 с.
18. Теоретические основы процесса обучения в советской школе / Под ред. В. В. Краевского, И. Я. Лернера. – М., 1989.
19. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика: Теория и технология креативного обучения / А. В. Хуторской. - М. : Изд-во МГУ , 2003 - 415 с.
20. Хуторской А. В. Практикум по дидактике и методикам обучения \ / А. В. Хуторской . – СПб.: Питер, 2004. – 541 с.
21. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. – М., 1979.
22. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. – М., 1996.
23. <http://www.mon.gov.ua> – сайт Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України.
24. <http://pidruchniki.ws> – сайт підручників.
25. <http://hklib.npu.edu.ua> – бібліотека НПУ імені М.П.Драгоманова.
26. <http://irbis-nbuv.gov.ua> – електронні інформаційні ресурси Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.
27. <http://www.dnpg.gov.ua> - Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського

Х. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 2021/2022 н.р.